

2. DOŚWIADCZAMY KRAJOBRAZU MIASTA

Wprowadzenie

Podstawowym założeniem przy planowaniu zajęć terenowych dotyczących doświadczenia krajobrazu miasta jest potrzeba edukacji krajobrazowej. Jest ona związana z ideą krajobrazu jako wartości nadrzędnej, jako niezwykle cennego składnika majątku narodowego. Troska o piękno wokół nas wymaga edukacji na różnych etapach: od dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych, młodzieży w szkołach ponadpodstawowych do studentów. Tym bardziej że wraz ze wzrostem ilości czasu wolnego w polskim społeczeństwie rośnie również poziom oczekiwań dotyczących wrażeń estetycznych związanych z krajobrazem. Jakość krajobrazu i zamieszkiwanej przestrzeni ma także wymiar ekonomiczny – rynek mieszkaniowy jest coraz bardziej wymagający nie tylko pod względem jakości wykonanych prac budowlanych, ale też walorów otoczenia miejsca zamieszkania. W Polsce rośnie udział mieszkańców, którzy są gotowi zapłacić o 20% wyższą cenę mieszkania w zamian za atrakcyjny „widok z okna” (Böhm 2021).

Edukacja krajobrazowa w tej publikacji jest rozumiana jako proces kształcenia, w którym podmiotem jest szczególnie młodsza część polskiego społeczeństwa, a przedmiotem kształcenia jest krajobraz – jego składniki, geneza, walory, jak również kształtowanie wrażliwości estetycznej, postawy odpowiedzialności za jego jakość, ład, harmonię. Takiej edukacji sprzyjają zapisy obowiązujące od roku 2017 podstawy programowej geografii w szkole podstawowej i ponadpodstawowej.

W nowych podstawach programowych tematyka odpowiadająca edukacji krajobrazowej pojawia się na dwóch etapach kształcenia. W szkole podstawowej koncentruje się głównie na poziomie klas IV i V, a w szkole ponadpodstawowej w zakresie podstawowym w klasie II i w zakresie rozszerzonym w klasie III. Zgodnie z przyjętą koncepcją kształcenia geograficznego w nowej podstawie programowej założono znaczące poszerzenie zakresu edukacji krajobrazowej (Hib-szer, Szkurlat 2018). Do głównych założeń teoretycznych edukacji krajobrazowej w nowych podstawach programowych geografii należy m.in.:

- Rozumienie krajobrazu jako złożonej całości, funkcjonującej zależnie od budujących ją komponentów, relacji między nimi, dominujących procesów, krajobrazu jako systemu, w którym zmiana jednego ze składników powoduje zmianę innych, oraz jako syntezy podlegających ewolucji elementów przyrodniczych i działalności człowieka charakteryzującej się określoną fizjonomią.
- Dobór treści i wymagań programowych w zakresie edukacji krajobrazowej odpowiadający wychodzeniu poza ujęcia fizjonomiczne, sprzyjający rozumieniu genezy krajobrazu, dokonywaniu oceny walorów krajobrazowych, piękna i harmonii w krajobrazie, poznaniu elementarnych zasad zagospodarowania terenu, waloryzowaniu i proponowaniu zmian w krajobrazie.
- Wykorzystanie najbliższego otoczenia szkoły i własnej miejscowości, jako najważniejszego miejsca edukacji krajobrazowej, w którym zajęcia terenowe sprzyjają analizie konkretnych przykładów, ocenie jakości krajobrazu, projektowaniu pożądanych zmian w krajobrazie.
- Stosowanie jako ważnych form edukacji: refleksji, kontemplacji, rozumienia, ujęć humanistycznych oraz metod sprzyjających kształtowaniu postaw.

Doświadczanie krajobrazu

Osią łączącą trzy poniższe propozycje zajęć terenowych w różnych częściach Łodzi jest doświadczanie krajobrazu miasta poprzez łączenie odbioru miejsc z wykorzystaniem zmysłów i zaangażowania umysłowego. Na doświadczanie krajobrazu miasta składa się więc zarówno multisensoryczne jego postrzeganie, jak i interpretowanie go w szeroko rozumianym procesie myślenia przy wykorzystaniu różnorodnych, osobistych dyspozycji psychicznych. Zatem odbiorowi zmysłowemu towarzyszy szereg operacji myślowych, takich jak porównywanie, komentowanie (nadawanie znaczeń) czy wartościowanie. Istotnym założeniem metodycznym jest tworzenie warunków do subiektywizowania doznań zmysłowych oraz znaczący poziom indywidualizacji odbioru krajobrazu miasta w wybranych miejscach. Byłoby pożądane, aby proponowane zajęcia stanowiły okazję do refleksji towarzyszącej przyglądaniu się krajobrazowi miasta w skupieniu, kontemplowaniu miejsc, niepowtarzalnym doznaniom sprzyjającym wzbogacaniu sensorycznego doświadczania przestrzeni miasta.

Bibliografia

- Böhm A. (2021), *Krajobraz w czasach populizmu i postprawdy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Hibszter A., Szkurlat E. (2018), *Krajobraz w nowej podstawie programowej geografii. Zmiana rangi i koncepcji edukacji krajobrazowej*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego”, nr 40 (2), s. 25–46.